

La paraula lliure de Nadià

Vint-i-cinc anys tenia l'afganesa Nadià Anjoman quan va morir l'any 2005 a conseqüència dels cops que amb quasi total seguretat li va propinar el marit. Acabava de publicar un llibre de poemes que ara es recuperen amb el títol «Jo, que no he valgut els budells d'un gos» i que avui propicien un recital i una exposició a Gandia.

Poesia, música i art

PER MARIA JOSEP ESCRIVÀ

■ Fa aproximadament tres anys se'm va demanar que traduïra un poema d'una autora afganesa que començava així: «Cap desig d'obrir la boca./ Què hauria de cantar...?/ Jo, que sóc odiada per la vida./ No hi ha cap diferència entre cantar i no cantar./ Per què hauria de parlar de dolcesa/ quan sent l'amargor?/ Ai, el tirà es diverteix/ colpejant-me la boca». El requeriment provenia de **Pepa Espasa**, una artista plàstica de la comarca de la Marina que treballava en un projecte sobre el maltractament contra les dones. Contra les dones afganeses especialment. I en la primera fase de recerca de material es va topa amb el cas de **Nadià Anjoman**, l'autora dels versos anteriors. Una jove de vint-i-cinc anys que havia publicat un llibre de poemes, amb un títol que traduït podria assemblar-se a *Flor d'un roig fosc* (*Gole dudi*), i que acabava de morir com a conseqüència d'aquest delictes.

A hores d'ara encara s'especula si Nadià Anjoman va ser incapaç de sobreviure als cops que va rebre del marit, o si la jove d'Herat, estudiant universitària, es va suïcidar. A l'Afganistan, com a tot l'Orient Mitjà i

a l'Àsia Central, ja se sap que una dona —parafra-sege un vers d'Anjoman— no val els budells d'un gos. Morir d'una manera o d'una altra és una pura qüestió de matisos.

L'important hi devia ser rescabalar a base de cops l'honra malmesa de la família. Nadià Anjoman va voler expandir el seu dol vital, a través de paraules lúcides i lliures. El va voler i el va saber expressar poèticament, va ser admirada per això, i també va perdre la vida per això: «He nascut per al no-res./ La meua boca hauria d'estar segellada./ Ai cor meu, tu saps que és primavera/ i hora de celebrar-ho./ Què hauria de fer almb una ala travada,/ que no em deixa volar?»

Detall d'un dels treballs de Pepa Espasa.

Cinc anys després de la seua mort, Pepa Espasa va inaugurar a Dénia l'exposició titulada *Un cant a l'esperança*. Vam poder recollir per a l'ocasió vuit poemes que circulaven per internet, i **Josep Vicent Cabrera** en féu la traducció, des de l'anglès. Edicions 96 el va publicar amb el títol *Jo, que no he valgut els budells d'un gos*.

Avui divendres 25 de febrer, gràcies a la iniciativa del CEIC Alfons el Vell, l'exposició s'inaugura a Gandia. L'acull l'Espai d'Art fins al 13 de març.

Nadià Anjoman, i el seu somni de rebentar «aquesta gàbia» i de volar des «d'aquesta solitud», hi actua com a símbol i talismà enmig

NADIÀ ANJOMAN

Jo, que no he valgut els budells d'un gos

► Versions de Josep Vicent Cabrera
EDICIONS 96. CEIC ALFONS EL VELL. 2011

del desconsol i del dolor de tantes altres dones. De raig de llum entre un seguit d'imatges i d'intervencions colpidores, punyents i esperançadores alhora com els indicis de claredat que travessen el reixat d'un gran mural construït amb els burca de la vergonya. Des de la cossificació de la violència, Pepa Espasa ha volgut convertir el cas humà d'Anjoman en l'antídote en contra del terror més implacable, que és el de l'oblit o el de la indiferència.

En els pròxims dies hi haurà iniciatives, actes, col·lectius que reivindicaran la igualtat de les dones en un món dominat encara per l'autoritat dels homes. Farem bé dirigint algun pensament cap aquelles latituds on, encara, la crua realitat supera qualsevol ficció. Més a prop, ja ens donaríem per satisfets si aquest interrogant esborronador d'Anjoman trobava una resposta unànime, contundent i implacable, en tots els àmbits socials, incloent-hi l'educatiu, l'administratiu i el jurídic: «S'alçarà el sol?/ Els records s'hi alçaran també?/ Aquells records que estan amagats als nostres ulls/ tot i espantats pel corrent de la pluja de la crueltat./ Hi apareixerà la llum de l'esperança?».

Croàcia traduïda

Un llibre de l'última poesia croata en català acosta les tradicions líriques d'ambdues llengües, un vincle encoratjador

Poesia

PER MARIA ROSELL

■ Imaginem la següent escena: un estudi localitzat enmig d'un paisatge bucòlic; en ell, dos joves poetes croats; sobre les taules, una pila de diccionaris, tasses de cafè, ampolles mig buides, i, al costat, un equip d'escriptors enfeïnats en la babèlica tasca de traslladar versos eslaus a una llengua romànica. El resultat d'aquesta conjunció intercultural ha estat *Cada oliva és un estel fos*, llibre alquímic

sorgit del XIX Seminari de Traducció Poètica de Farrera de Pallars, on un grup de poetes catalans es reuneixen anualment per tal de col·laborar amb dos convidats estrangers dels quals tradueixen uns quants poemes.

Ara els protagonistes han estat **Marko Pogacar** (Split, Croàcia, 1984) —«poeta de paraula màgica i viatge interior, a la manera dels seriosos jocs circulars de **Cortázar**»— i **Dinko Telecan** (Zagreb, Croàcia, 1974) —«d'idea arquitectònica amb veu de mercat a una mà, a l'altra el pa»—, autors d'obres vessades ja a una quinzena de llengües, entre les quals s'hi troba el català gràcies a l'esperó d'**Andreu Gomila**, **Albert Balaschi** i **Àngels Gregori**, coordinats per **Àngel Igelmo** i **Pau Sanchis**.

D'una banda, de Telecan, que a més és un traductor, guardonat, de l'anglès i del castellà, destaca «autorbatori», on la veu poètica postula que «cal robar-se un mateix/ amb cura

—sense amagar les molles al fons de la butxaca/ ni els estalvis en el folre de l'abric/ s'han de retirar els paravents estripats (...)/ i els mal dits documents personals/ i aleshores amb braços oberts de còndor/ esperar el lladre».

D'altra banda, un dels versos de Pogacar ha batejat el poemari, que concentra la potencialitat còsmica i alhora tel·lúrica de l'autor d'*El teu sol espesseït*, poema sobre exigència de l'amor com a deute envers els morts: «Com enfilarse a l'olivera amb les urpetes, /romandre sargantana negra i sobreviure al col·lapse del sol? /cada oliva és un estel fos, /i les urpetes són el que tenim».

Malgrat l'aparent desconeixement mutu i la llunyania entre aquestes tradicions literàries, una connexió es remunta, almenys, a 1910, quan **Janko Polic-Kamov** (Rijeka, 1886- Barcelona, 1910) mor a l'antic hospital barceloní de sant Pau i la santa Creu. L'escriptor —introduïdor del vers lliure a la poesia del seu país— havia col·laborat des de Barcelona en diaris croats on enviava cròniques

MARKO POGACAR I
DINKO TELECAN

Cada oliva és un estel fos

► A cura d'Àngel Igelmo i Pau Sanchis.
DENES EDITORIAL I
INSTITUCIÓ DE LES LLETRES
CATALANES, VALÈNCIA,
2010.

sobre viatges pel sud d'Europa. *Cada oliva és un estel fos* abaixa el teló amb el seu poema *Preludi*: «Et violaré, paper blanc, paper innocent; /és tan gran la meua passió que a penes la resistiràs; /et fa recular la meua ràbia i empal·lideixes de temor; /un bes en la teua pal·lidesa— els meus besos són negres».

A tall d'homenatge, el «preludi» de la cloenda sembla inaugurar una nova etapa per als vincles entre ambdues corrents líriques, iniciativa cultural que cal encoratjar.

Trucar al cor

La poeta d'Alfara del Patriarca Maria Carme Arnau reclama el truc al cor en un sensual «Itinerari de tendresa»

Poesia

PER LLUÍS ALPERA

■ La producció lírica als darrers anys de **Maria Carme Arnau**, nascuda a Alfara del Patriarca, ha estat ben prolífica tant en poema-

ris com en premis. Sembla que des que va publicar els primers poemaris, *Bri de vols* (1996) i *Clissar les hores* (1998), la inspiració i un persistent i subtil alè líric l'acompanya a tota hora i es tradueix per ara en l'edició de bells poemaris: *Totes les mars són una sola mar* (2005), *Fragments de cel* (2006), *Bastir la mar endins* (2008), *En el desert dels meus ulls* (2008) fins arribar a *Itinerari de tendresa*.

Arnau ha mostrat sempre una gran sensibilitat per triar tí-

tols i temes adients a la seua forta personalitat lírica: «Hi ha una veu més antiga que les paraules/esclatant als ulls, vessant aquest desig/al tacte de la pell, un riu de l'univers/re-corrent les venes, creixent dins el cos».

Com hi podem veure, la poeta de l'Horta de València mostra una delicada sensualitat en les imatges, alhora que es vessa dins una introspecció personal en la qual la tendresa i l'intimisme, així com una notable harmonia en la dicció poètica prenen carta de naturalesa: «Et sent una dona de silencis/en la profunditat de la malenconia,/et refugies, en els secrets íntims/ del teu espai,

Mari Carme Arnau.

MARIA CARME
ARNAU I ORTS

Itinerari de tendresa

► Premi Ibn Hazm Ciutat de Xàtiva
BROMERA POESIA, 2010

que de vegades/és massa immens i solitari». Una altra vessant a tenir en compte en la lírica d'Arnau és la preocupació metafísica, l'emmirallament del cosmos i la natura i un cert descriptivisme ambiental que li confeireix una forta personalitat. El seu darrer poemari, *Itinerari de tendresa*, «no deixa de trucar al cor».